

קול צופיין

קול צפ"ר נשא. קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1013

פנחס תש"ף השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

עַד מָתִי אֶתָּה לֹא תִרְחַם אֶת יְרוּשָׁלַם מעלת י"ז בתמוז וימי בין המצרים

הלכה. אמר לו: אחי אבי אבא, לא כך לימדתני בדרתך מהר סיני: הבעל את הנכרית קנאין פוגעין בו! - אמר לו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא". בספר שם משמואל (פרשת פנחס) כותב כי העובדה שממשה נעלמה הלכה פשוטה ונזכרה אצל פנחס היא סימן משמים שהגיעה שעתו להנהיג את ישראל בתפקיד הכהן הגדול אחרי אלעזר, כדלקמן.

לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאַלְהֵינוּ

גם אותו החטיאו הנשים הנכריות

חשוב להבין שהחלופה שמציע זמרי בן סלוא היא שילוב של מלך יהודי עם בת מלך נוכרייה, כמו שהיה אצל אחאב, וכמו שכמעט היה אצל שלמה. שילוב מסוכן ביותר. "הלוא על אלה חטא שלמה מלך ישראל ובגוים הרבים לא היה מלך פמהו ואהוב לאלהיו היה ויתנהו אלהים מלך על כל ישראל גם אותו החטיאו הנשים הנכריות" (נחמיה יג נו).

נבנה עמכם פי ככם נדרוש לאלהיכם

כך היה ניסיון לשלב מנהיגים יהודים עם נשים נוכריות בתחילת ימי הבית השני כדי לקלקל. בתחילת ייסודו של היכל ה' הציעו צרי יהודה ובנימן שיתוף פעולה עם ישראל: "נבנה עמכם, פי ככם נדרוש לאלהיכם". זרובבל מבין את המזימה שלהם ודוחה אותם. "ויאמר להם זרובבל וישוע ושאר ראשי האבות לישראל לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו" (עזרא ד). אחר כך מתגלה כוונתם האמיתית, לצרור ולהרפות ידיים.

צוררים נגד ההתיישבות היהודית

שלושה צוררים היו להתיישבות היהודית בימי הבית השני. סנבלט החורני וטוביה העבד העמוני וגשם הערבי. כשהם רואים שנחמיה מצליח לבנות את החומה, הם מציעים לו באותה רוח להיפגש ולהיוועד, והוא מבין את כוונתם ודוחה את הפגישה. "וישלח סנבלט וגשם אלי לאמר לכה ונעקדך יחדו בפפירים בבקעת אונו והקמה חשבים לעשות לי רעה" (נחמיה ו). נחמיה כמובן נזהר מהמלכודת.

המאבק על ההנהגה

לא תשמעי אלא לגדול שבהם

הסיפור של זמרי בן סלוא וכזבי בת צור מתרחש בשנה האחרונה לשהותם של בני ישראל במדבר. מרים נסתלקה בחודש ניסן, אהרן בחודש אב. על משה נגזרה גזירה שלא יכנס לארץ ישראל. השאלה המרחפת בחלל האוויר היא מי יחליף את שלושתם.

זמרי בן סלוא מורד בדרך הרוחנית של משה, שתובעת ריסון יצרים, ומציע לעם הנהגה של מתירנות מינית. לכן החטא שלהם לא נעשה בצנעה, אלא בפרהסיא הכי גדולה: "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את הפדיונית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והקמה בכים פתח אהל מועד" (במדבר כה ו).

חכמינו (סנהדרין פב ע"א) מתארים את המרד של זמרי במשה: "מה עשה? עמד וקיצץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי: לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה: אף הוא (אני) נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא (אני) גדול ממנו, שהוא (אני) זמרי מהשבט השני) שני לבטן, והוא (משה) שלישי לבטן". זמרי מכנס ציבור ענק של עשרים וארבע אלף אנשים, והוא הולך בראשם עם כזבי בת צור. הוא מספר לה שהוא נשיא השבט השני בחשיבותו, חשוב יותר ממשה שהוא מהשבט השלישי. הוא מספר לה שהוא הולך להיות המנהיג הבא של ישראל, כי זה מה שציווה לה אביה "לא תשמעי אלא לגדול שבהם" ועל כן הוא הולך להתריס עם כזבי בפני משה וכל מנהיגי ישראל.

נתעלמה ממושה ההלכה

כזבי מבינה שזמרי הולך להיות ה"גדול שבהם" המנהיג ולכן היא נשמעת לו למרות האופן המזלזל שהוא נוהג בה. "תפשה (לכזבי) כבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרים! זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך? נתעלמה ממנו (ממושה) הלכה, געו כולם בכזבי, והיינו דכתיב: 'המה בכים פתח אהל מועד'". ולמה נתעלמה ממשה הלכה? כי כעת צריך לבא מישהו אחר ולומר את ההלכה. "וכתיב, וירא פנחס בן אלעזר, מה ראה? - אמר רב: ראה מעשה, ונזכר

לשכה זרה בבית המקדש

סנבלט החורני קושר קשרי נישואין עם הכהן הגדול, ומצליח. כך מספר נחמיה: "וּמְבִינִי יוֹדְעַת בֵּן אֱלִישִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל חָתָן לְסַנְבַּלְט הַחֹרֶנִי וְאַבְרִיָּהוּ מְעַלִּי" (נחמיה יג כח). ולא עוד, אלא שלכבוד הגויים הללו פינה הכהן הגדול לשכה בבית המקדש מ"המִנְחָה הַלְבוּנָה וְהַפְּלִים וּמַעֲשֵׂר הַדֶּגֶן הַתִּירוֹשׁ וְהַיֶּצֶקֶר" ועשה ממנה לשכה לטוביה העמוני. מיותר להסביר איזה נזק רוחני עושה לשכה של צורר נוכרי בבית המקדש, מה חושבים היהודים כשהם רואים את הלשכה והכבוד שמקבל הגוי הזה בבית המקדש.

גם כאן פועל נחמיה בתקיפות כדרכו, והוא משליך אותו מחוץ לבית המקדש. "וַיֵּרַע לִי מְאֹד וְאַשְׁלִיכָה אֶת כָּל כְּלֵי בַיִת טוֹבָיָה הַחוּץ מִן הַלְשָׁכָה" (נחמיה יג). הוא הבין את הסכנה שבשיתוף נכרים עוינים בהנהגת עם ישראל במסווה של סיוע ועזרה ומשווה אותה לטעות של שלמה המלך.

כהן גדול ומנהיג גדול

המעשה של פנחס מצליח והוא ממשיך את ההנהגה בדרכו של משה. "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִשֶּׁה אֶלְפָּה לְמִטָּה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָל־הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצָרוֹת הַתִּירוֹעָה בְּיָדוֹ". וכן מסופר בספר יהושע שכאשר בני גד ובני ראובן בונים מזבח בעבר הירדן המזרחי, נשלח פנחס לברר איתם האם הם הולכים להקים להם מקדש חילופי. "וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־חֲצִי שְׁבֹט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרְצָם הַגִּלְעָד אֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן" (יהושע כב יג). כן משמש פנחס ככהן גדול גם בפרשת פילגש בגבעה (שופטים כ כח).

תשעה באב - יום לידת המשיח

יום אסוני הוא יום ששוני

חכמנו מספרים כי ביום תשעה באב נולד המשיח. וכך מובא במדרש (איכה רבה א): מעשה היה ביהודי אחד שהיה חורש וגעתה פרתו לפניו. עבר ערבי אחד ושמע קולה. אמר לו: בן יהודי, התר שורך והתר מחרשתך, שהרי נחרב בית המקדש. געתה פעם שנייה, אמר לו: בן יהודי, אסור פרתך ואסור מחרשתך, שהרי נולד מלך המשיח. אמר לו: מה שמו? אמר לו: מנחם שמו.

בי"ז בתמוז - עיבור סבו של דוד המלך

החתם סופר בדרשותיו מוכיח מהכתוב במגילת רות כי בי"ז בתמוז היה העיבור של עובד, סבו של דוד המלך. שהרי נעמי רות הגיעו לבית לחם בערב פסח, "וַתֵּשֶׁב נְעֻמִי בְּרוֹת הַמִּזְבֵּיחַ כְּלֶתֶה עִמָּה הַשָּׂבָה מִשְׂדֵי מוֹאָב וְהָיָה בַיִת לְחֵם בְּתַחֲלַת קְצִיר שְׁעָרִים" (רות א, כב). ומסביר רש"י "בקצירת העומר הכתוב מדבר", דהיינו ט"ז בניסן.

רות מלקטת שעורים עד סוף תקופת הקציר שאורכת שלושה חודשים. "א"ר שמואל בר נחמן מתחילת קציר שעורים עד כלות קציר החטים שלשה חדשים" (מדרש רבה רות ה יא). שהם חודשי הבחנה שכל גיורת צריכה לעבור (מלבים ב ג).

לפי זה, סיום קציר חטים היה בט"ו תמוז, ובליל ט"ז תמוז באה רות לגורן לבקש מבעוזו שיגאל אותם ויישאנה לאשה. הוא אומר לה שיש גואל קרוב יותר לאלים ממונו, ועל כן הוא ישאל אותו. "לִינִי הַלְיָלָה וְהָיָה בְּבִקְרֵי אִם יִגָּאֵלְךָ טוֹב יִגָּאֵל וְאִם לֹא יִחַפֵּץ לִגָּאֵלְךָ וְגִאֲלֶיךָ אֲנִי חִי ה' שְׁכָבִי עַד הַבֶּקֶר".

ביום ט"ז תמוז לוקח בעוזו עשרה זקנים שיושבים כבית דין בשער והוא שואל את הגואל אם ירצה לגאול. הגואל לא רוצה לשאת את רות, ובעוזו

גואל באותו יום כמו שאמרה נעמי לרות. "וַתֹּאמֶר שְׂבִי עִמָּי עַד אֲשֶׁר תִּדְעִין אֵיךְ יִפְּלֶה דְבָרְךָ כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כָּלָה הַדְּבָר הַזֶּה" (רות ג יח). חכמינו אמרו "אותו הלילה שבה עליה מת" (מדרש רות ב). אם כן, נתעברה רות ממנו בליל י"ז בתמוז ונולד ממנה עובד שהוא אבי ישי שהוא אבי דוד המלך.

מיום גדול מכיפור ליום אבל

יום י"ז בתמוז הוא יום שיש בו מעלה גדולה ביותר. היום הזה היה צריך להיות יום חג יותר מיום כיפור, כי ביום זה היינו צריכים לקבל את הלוחות הראשונים שמעלתם הייתה יותר מהלוחות השניים שניתנו ביום כיפור. ורק בגלל חולשתם של ישראל עשו את העגל בו ביום ונשתברו הלוחות.

הייתי מתאבל שלשה שבועים ימים

בַּיָּמִים הָהֵם אָנִי דְּנִיַּאל הֵייתִי מִתְאַבֵּל

על מעלת התענית בין י"ז בתמוז לט' באב אפשר ללמוד ממה שכתוב בטור (תקנא) כי שלושת השבועות שבין י"ז בתמוז לט' באב הם כנגד שלושה שבועות שהתענה בהם דניאל. כוונתו למה שנאמר בפרק י' בדניאל: "בְּשָׁנָה שְׁלוֹשׁ לְכוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס דְּבָרַי נִגְלָה לְדָנִיֵּאל". דניאל צם בגלל כורש שביטל את הרישיון שנתן לעם ישראל לבנות את בית המקדש. "שִׁצוּהַ לְהַתְחִיל וְחֹזֵר בּוֹ עַל פִּי כְּתַב צְרִי יְהוּדָה וּבְנֵימִין" (רש"י שם). "בַּיָּמִים הָהֵם אָנִי דְּנִיַּאל הֵייתִי מִתְאַבֵּל שְׁלֹשָׁה שָׁבָעִים יָמִים: לְחֵם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וּבִשָּׂר וַיֵּן לֹא־בָא אֵלַי וְסוּף לֹא־סָכַתִּי עַד־מְלֵאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבָעִים יָמִים".

אחרי התענית - גילוי גדול

אחרי התענית זוכה דניאל לגילוי גדול, ובו הוא רואה מלאך שנשלח אליו ואומר לו כי התפילות שלו במשך 21 יום עשו רושם: "וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱלֹהֵי־תִירָא דְּנִיַּאל כִּין מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתְּ אֶת־לִבְךָ לְהִבָּיֵן וּלְהִתְעַנּוֹת לְפָנַי אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁמַעוּ דְבָרֶיךָ וְאֲנִי־בִאתִי בְּדַבְּרֶיךָ". בזכותו מכניע מיכאל את שר מלכות פרס שעיכב את מלכות פרס מבניין ירושלים. "וַיִּשְׁרַן מִלְּכוּת פָּרַס עִמָּד לְגַדְלֵי עֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם וְהָיָה מִיְכָאֵל אֶחָד הַשָּׂרִים הָרִאשׁוֹנִים בָּא לְעֹרְנִי וְאֲנִי נֹתַרְתִּי שָׁם אֶצֶל מֶלְכֵי פָּרַס". על כן מחזק המלאך את דניאל להמשיך להתפלל על בניין הבית ועל גלות השכינה. "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי־תִירָא אִישׁ־חֲמֻדוֹת שְׁלוֹם לְךָ חֲזַק וְחֲזַק וּבְדַבְּרוּ עִמִּי הַתְּחַזְּקִי וְאַמְרָה דְּבָר אֲדַנִּי כִּי חֲזַקְתִּנִּי".

החיזוק הזה הוא חיזוק גם לנו שנבין כי התפילות והתענית והבקשה לבית המקדש עושה רושם גדול מאוד בפמליה של מעלה, והיא מעוררת אותם לפעול בשמים כנגד הכוחות שמנסים לעכב את בניין הבית וגאולת ישראל.

יש לתמוה איך טעה דניאל

האבן עזרא מספר על שאלה ששאל רבי יהודה הלוי על תפילתו של דניאל: "היה יהודה הלוי אומר יש לתמוה איך טעה דניאל שהיה נביא וחכם בשבעים שנה, י"ט שנה?" הרי הפקידה של עם ישראל שנאמרה על ידי ירמיהו היא רק אחרי 19 שנה? שהרי לא מונים שבעים שנה למלכות בבל, אלא לחורבן בית המקדש וירושלים.

פקידה ראשונה לקיבוץ גלויות ובניין ירושלים

התשובה של האבן עזרא, שרבי יהודה הלוי מסכים לה, היא שדניאל לא טעה, כי יש שתי פקידות. האחת היא הפקידה שנעשתה על ידי כורש, והיא פקידה לעלות לארץ ישראל, אבל לא לבנות בית המקדש.

זכרון שנקנסו גוים להיכל, יבש

מהגמרא בירושלמי משמע שהשראת השכינה בבית המקדש הפסיקה בעת הצבת הפסילים של מנשה: "אמר רבי זוטרא בר טוביה, למה נקרא שמו 'יער'? דכתיב (מלכים א' ז'): 'בית יער הלבנון' לומר לך - מה יער מלבלב, אף בית המקדש מלבלב. דאמר רבי אושעיא, בשעה שפנה שלמה בית המקדש, נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירותיהן בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן, משירים את פירותיהן, שנאמר, (תהלים עב): 'ירעש פלבנון פרו'. ומהם היתה פרנסה לכהנה. וכיון שנקנסו גוים להיכל, יבש, שנאמר, (נחום א'): 'פרח לבנון אמלל'. ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לנו, שנאמר, (ישעיהו לה): 'פרח תפרח ותגל אף גילת ויגן כבוד הלבנון נתן לה' (יזמא ל"ט ע"ב וכו"א ע"ב).

ובמדרש (שיר השירים רבה ג') ובירושלמי (זמא פ"ד סוף ה"ד) משמע שהנוכרים נכנסו להיכל בשליחותו של מנשה להציב את הצלמים הללו. או שלא היה יהודי שהיה מוכן לעשות כן, או שלא ידעו לעשות כן. וסיבת הדבר היא שבית המקדש נקרא "בית חיינו", ולכן כל דבר במקדש היה מלא חיות וצומח כמו מטה אהרון. ובשעה שסולקה משם השכינה, סולקו משם החיים וכל העצים הללו הפסיקו לתת את פריים.

מהלכות בין המצרים

ואם יתבונן בזה יקרה סגור לבבו

כתב החיד"א: "בין המצרים - יזהר מאד במיעוט שחוק במיעוט תענוג ויאמר תקון חצות בבכיה, לא נצרכה אלא להעדפה על מה שנהג. כי כל העולמות מצטערים בחרבן הבית, והכל תלוי בתשובה, ובעונותינו הרבים כל דור שלא נבנה בימיו כאלו נחרב בימיו, ונוסף צער בדור האחרון ואם יתבונן בזה יקרה סגור לבבו" (מורה באצבע סימן ח אות רט).

להם חמדות לא אכלתי

יש נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בשלושת השבועות, והסיבה היא מה שכתוב על דניאל "לחם חמדות לא אכלתי ובעשר גיין לא בא אל-פי וסוף לא-סכתי עד-מלאות שלשית שבועים ימים". עוד כתוב בשו"ע (ט"ז) "ויש מתענין מי"ז בתמוז עד ט"ב". והכוונה לצום רק ביום.

ולמעשה בימינו לא נהגו בחומרה זו של איסור בשר ויין, כי אין בנו כוח לכך. אלא רק בתשעת הימים עד ' באב בצהריים. לפי השו"ע אסור רק ממוצאי ר"ח, ולפי הרמ"א אסור מר"ח עצמו. וכן לא מחמירים לצום אפילו לפרושים.

ברכת שהחיינו

כתוב בשו"ע (סימן תקנא סעיף ז'): "טוב לזוהר מלומר 'שהחיינו' בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה". בשו"ע לא חילק בין שבת לחול, ובשניהם אסור לברך "שהחיינו".

גם הארי"י כתב שבשבת אסור לברך "שהחיינו". והסביר המג"א שסיבת האיסור היא משום שזה זמן פורענות ולא משום אבלות, שאם היה אסור רק מטעם אבלות, היה מותר לברך בשבת כמו שמותר לאבל לברך "שהחיינו" על אוכל. והגר"א חולק ומתיר "שהחיינו", כמו שמותר באבל ב"מ.

תספורת

כתוב בשולחן ערוך: "שבוע שחל בו תשעה באב, אסורים לספר ולכבס". וכתב הרמ"א: "ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חודש לענין כיבוס, אבל תספורת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז" (תקנא ג'). רוב הספרדים נהגו כדעת השו"ע. והארי"י ז"ל החמיר כהרמ"א לא להסתפר מי"ז בתמוז. ובפועל נהגו האשכנזים כמו הרמ"א, וכן נהגו בגר"בה ובחלק מהמקומות במרוקו ובעוד מקומות מהספרדים. והיה אומר הרב זצוק"ל שמי שנהגו בענין זה כמו הארי"י ימשיכו במנהגם. ובחור ישיבה הלומד במקום שנהגו להחמיר כרמ"א, לא ישנה מנהג המקום.

ובאמת כורש שלח אותם מן הגלות, ובטעות הם החלו לבנות את הבית כטעותו של כורש. אבל הנבואה של ישעיהו הייתה רק לקבץ את הגלויות ולבנות את ירושלים. כאמור: "כה אמר ה' למשיחו לכוּרֶשׁ אֲשֶׁר הִחְזַקְתִּי בְיָמָיו לָרֵד לְפָנָיו גוֹיִם וּמְלִכֵי מְלָכִים אֲפַתַּח לְפָתַח לְפָנָיו וְשַׁעֲרֵי לֹא יִסְגְּרוּ" (ישעיהו מה א). עליו נאמר: "אנכי העירתיהו בצדק וכל דרכיו אישר הוא יבנה עירי וגלותי ישלח לא במחיר ולא בשחד אמר ה' צבאות" (ישעיהו מה ג).

כן אומר גם ירמיהו הנביא (כט י): "כי כה אמר ה' כי לפי מלאכת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה". רק שיבה לארץ ולא בניין בית המקדש.

פקידה שנייה לבניית הבית

כעבור 19 שנה, בימי דריוש השני, הסתיימו שבעים שנה לחורבן הבית, וזו הפקידה השנייה לבנות את הבית, כמו שמתפלל זכריה בימיו: "עד מתי אָתָה לֹא תִרְחַם אֶת יְרוּשָׁלַם וְאֶת עִיר יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּהָ זֶה שְׁבָעִים שָׁנָה". כדי שתתקיימנה שתי הפקידות הללו היו צריכים את תפילות דניאל וכל ישראל עימו, כן היה צריך את תפילת זכריה וכל ישראל איתו. כמו כן צריכים את המאמץ המעשי של העם בשני זמני הפקידות הללו.

ומעת הוסר התמיד וְלִתֵּת שְׁקוּיָן שְׁמִים

שקוין או שקווצים?

אחד הדברים הרעים שקרו לאבותינו ב"ז בתמוז היה העמדת הצלם בהיכל. ובאמת ביום זה הייתה מעלה גדולה של השראת שכינה שהופסדה על ידי הצלם שהועמד בהיכל. לומדת הגמרא, שביטול התמיד והצבת השיקוין היו ביום אחד ב"ז בתמוז. שואלת הגמרא (תענית כה ע"ב): למה כתוב שאחרי ביטול התמיד הוצב "שיקוין שומם" בלשון יחיד? הרי אחרי ביטול התמיד מונשה העמיד שני אלילים בבית המקדש, דכתיב: "ישפית זבח ומנחה ועל גנה שקווצים משמים" (דניאל ט כז).

מתרצת הגמרא, כי באמת מתחילה הציב מנשה בהיכל שני פסילים במקום שני הכרובים: "אמר רבא: תרי הוו, ונפל חד על חבריה ותבריה ליה לידיה", שני אלילים הציב מנשה, ונפל אחד אל חברו ושבר את ידו, וכשידו שבורה הוא לא נחשב פסל בעיניו לכן כתוב שקוין שמים בלשון יחיד.

עבודה זרה עד הגג

הגמרא אומרת, כי בתחילה לא העזו המלכים להכניס את העבודה הזרה לבית המקדש. שבתחילה הציב המלך אחז את העבודה הזרה שלו על הגג של בית המקדש "שנאמר ואת המזבחות אשר על הגג עליית אחז" וגו'. על כן כבה בימיו הנר המערבי של המנורה, שהיה דולק מערב עד ערב, וציינו חכמים את היום שכבה ב"ז אב (שו"ע או"ח תקפ).

עבודה זרה בהיכל, דרך החצר

מנשה נכדו מציב בתחילה את העבודה הזרה בחצר. "ויבן מזבחות לכל-צבא השמים בשתי חצרות בית-ה". אחר כך הוא מציב פסל בהיכל. "וישם את-פסל הסמל אשר עשה בבית האלילים". אחר כך הוא עשה פסילים רבים, דכתיב "והעמיד האשפים והפסלים" (דהיי"ב ג'). אמר רבי יוחנן בתחלה עשה לו פרצוף אחד ולבסוף עשה לו ארבעה פרצופים כדי שתראה שכינה ותכעוס". אמון, בנו של מנשה, הכניס את העבודה הזרה לבית קדשי הקדשים שנאמר "כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס" (סנהדרין קג ע"ב).

לדעת מר"ן הבן איש חי מותר לגזוז ציפורנים אפילו בשבוע שחל בו ט' באב, ואומר בן איש חי: אני הייתי מתיר לגזוז אפילו בתשעה באב עצמו אם הציפורניים עודפות על הבשר.

טיולים ושאר תענוגים

לעניין טיולים, ים ובריכה, יש אומרים שאסור, כיוון שבימים אלו הובקעה העיר, ואיך אפשר להתענג? ויש אומרים שמוותר, שאין להוסיף איסורים שלא אסרו חכמים. ועל כן ראוי למועט בכל זה, ובמיוחד בים ובריכה, כיוון שזה זמן סכנה.

אמנם בקייטנה וכד' שצריך להעסיק את הילדים שלא יסתובבו ברחובות - מותר. וצריך לפקוח את עיניו ולשים לב, וללכת למקום שיש בו מציל, והאחרים על החופים ישימו שלושה מצילים במקום אחד.

וכן לא יוצאים בימים הללו לטיול לשם תענוג. ואמנם אם זה הזמן היחיד שיכול לקחת את ילדיו לחופשה, או שרוצה ללכת בימים האלה בגלל רפואה - יכול ללכת עד ר"ח אב, ומר"ח ואילך לא הולכים כלל לבריכה עד י' באב (ראה רב פעלים ד' כ"ט).

נהגו שלא לישא אישה

נהגו שלא לישא אישה מ"ז בתמוז ועד י' באב, וגם מי שלא קיים פריה ורביה. ויש מקומות שנהגו להחמיר בזה רק מראש חודש אב, אבל רוב קהילות ספרד החמירו מ"ז תמוז כי זה לא סימן ברכה. אירוסין שנוהגים היום, אם עושים בלי סעודה, מותר. אבל בלי ריקודים ומחולות.

שירים ומנגינות

שירים ומנגינות אסורים מליל י"ז ועד י' באב בצהריים. ואין זה משנה אם מדובר בזמר או בהקלטה. בסעודת מצווה, כגון בר מצווה, ברית מילה וסיום מסכת, מותר לשיר בפה. כמו כן, ביום שישי אחרי חצות מותר לשמוע שירים בפה בלבד, וכן במוצאי שבת.

גננת שרוצה להשמיע לילדים שירים כדי להעסיקם מותר. השומע חדשות ברדיו וכו', ויש בין החדשות מנגינה, או שמתקשר בטלפון ויש מנגינה - מותר לשמוע. כי זה לא ניחא לו, שהרי הוא רוצה לשמוע חדשות או את חברו בטלפון.

להיזהר מדבר סכנה

באיכה רבה (א) כתוב: "כל רודפיה השיגוה בין המצרים - ביומן דעקא". שהם משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, שבהם "קטב מרי" מצוי כמו שכתוב (תהלים צ"א) "מדבר באופל יהלך מקטב ישוד צהרים" (ועיין פסחים קיא ע"ב). ולכן לא עושים שום דבר סכנה בימים אלו.

זהירות מהמגפה

בימים אלה צריך להיזהר מאוד בכל מה שקשור למגפה. ויש אנשים שאומרים שכל המגפה היא רק פוליטיקה של כל מיני אנשים, וצריך להיזהר מאוד שלא להפיץ את סברות ההבל הללו. כי אנשים מספרים ומפיצים זה לזה, ואחר כך מרשים לעצמם לא להיזהר באזהרות של משרד הבריאות.

כל פוסקי הדור אמרו שמי שאינו זהיר מפני המגפה על פי הנחיות הרופאים, הריהו שופך דמים. ובמיוחד צריך להיזהר בזה בתקופה זו של בין המצרים, שלא תיגרם על ידו חלילה שפיכות דמים של מאן דהוא.

בניית בית בארץ ישראל

כל בית שנבנה בארץ זה יישוב ארץ ישראל, ומצווה לקנות או לבנות גם אחרי י"ז בתמוז. לצבוע מותר גם בחו"ל עד ר"ח אב. וסיפר הרב כי צבעים וסיידים שלא עבדו מר"ח אב - צבעו בתי כנסת בחינם, וקיבלו רק הוצאות סיד וצבע.

ויהי רצון שיקיים בנו "צום הרביעי" וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי והיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים, והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, ט). אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

איגרת דריווש על בריסטול בסמינר

סיפרה מירב עמור, בת הרב זצ"ל: כשאבא הרב זצ"ל היה רב ראשי, אני הייתי ילדה קטנה. אבא היה עסוק מאוד במתן תשובות לכל אדם בארץ ובחו"ל, כולל רבנים, ראשי ישיבות ואדמו"רים שהגיעו להתייעץ איתו בשאלות שהם לא ידעו להכריע בהן.

מטבע הדברים הרב לא נמצא הרבה בבית, וגם כשהיה בבית היה עסוק. בתור ילדה קטנה, כבת 10, רצייתי יותר זמן עם אבא והבנתי שאין לי ברירה אלא לעשות מעשה. התחפשתי לגברת, נעלתי נעלי עקב, שמתי כיסוי ראש ותיק צד ודפקתי על דלת לשכתו של אבא. אבא פתח לי את הדלת, ואמרתי בכל הרצינות שגייסתי שיש לי שאלה לרב.

הוא הכניס אותי לסלון שהיה מקבל בו אנשים ואמר: בבקשה, שבי ותשאלי את השאלה. שאלתי: האם מותר שלכבוד הרב יהיה גם זמן לדבר עם הבת שלו? הרב צחק צחק גדול, קרא לאמא הרבנית ואמר לה: תראי, תראי איזו גברת נכנסה לפה...

חשוב לי להדגיש, שכאשר הייתי צריכה ללמוד למבחנים במקצועות הקודש כמו תורה או דינים, אבא הוא זה שהיה לומד איתי ובוחר אותי. בדינים למדנו בבית הספר לפי מנהגי האשכנזים וזה סיבך אותי מאוד, כי בבית נהגנו אחרת, כמובן. אבל בזכות אבא הרב הדברים הסתדרו לי היטב בראש. הוא הסביר לי בנחת ובסבלנות רבה מה לפי האשכנזים ומה לפי הספרדים, מה לכתוב במבחן ומה לעשות בבית.

היה לרב כתב קליגרפי מאוד יפה, ובתור ילדה קטנה אבא היה מאייר לי את השערים למחברות. הוא היה מצייר בשני עפרונות ואני הייתי צובעת בפנים. זה נכון שלא היה לו הרבה זמן פנוי כמו לאבא רגיל, אבל כשהייתי צריכה אותו הוא היה שם בשבילי.

באחד השיעורים שמסרתי בסמינר לימדתי על דריווש, שכתב איגרת שהוא מאשר לבנות את בית המקדש. אבא כתב על בריסטול ענק את המכתב הזה, כביכול, וכולנו למדנו מזה.

כשהייתי ילדה הייתי עושה עם ילדי השכנים תהילים כל שבת. אבא היה כותב את חידוני פרשת שבוע, ומי שהשיבה תשובה נכונה קיבלה פרס. עד היום יש לי קלסר שלם של חידונים שאבא כתב.

אני מספרת את הסיפורים האלה ומתמלאת געגוע. כביכול דברים קטנים, אבל בזכותם הרגשתי חשובה ואהובה.

תשובה כהלכה

הג'ע זמן ג'אלתכס. לאחרונה אני שומע רבנים מנבאים נבואות זעם. שמעתי רב שמדבר על השלטון והשררה וקושר את פרשת המרגלים ליחוי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה! מפחד לחשוב שאנו חיים בתקופה כזו, אין מלך בישראל, יוקר המחיה וחוצפה תשגה. כיצד עלינו לנהוג? האם כבוד הרב יוכל לשלוח דברי חיזוק לתקופה קשה זו? באמת אנחנו חיים בתקופה מאוד גדולה ומיוחדת. על התקופה הזו אפשר ללמוד מהמדרש שאומר על דבר דומה: "זל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי ילדה. וישראל מתרעשים ומתבהלים, ואומרים: להיכן נבוא ונלך, להיכן נבוא ונלך? ואומר להם [הקב"ה לישראל]: בני, אל תתייראו, כל מה שעשית, לא עשית, אלא בשבילכם. מפני מה אתם מתייראים? אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם."

ניסיונות Le גאולה. כבוד הרב, למה הקב"ה מביא דווקא על הדור שלנו ניסיונות כאלו קשים בתחום הצניעות? האם יש לזה קשר לגאולה או לחזרה של עם ישראל לארץ? לא שמענו שלסבא וסבתא שלנו היו ניסיונות כאלו. ניסיונות בתחום הצניעות מופיעים בדרך כלל בתחילת הגאולה. כך היה בימי משה רבנו, שלפני כניסתם לארץ באו בנות מואב ומדין וניסו להחטיא את ישראל והצליחו בחלק ניכר ומואב. כך היה בימי בית שני שיהודים שעלו לארץ היו נשואים עם נוכריות, אשדודיות, עמוניות מואביות וכד'. כמו שכתוב בספר נחמיה. וכך קורה גם בימינו, שכלל שמתקרבים לגאולה יש יותר בלבול בקשר בין יהודים לנוכריות. יש לזה סיבה חזנית, שכאשר עם ישראל מתחזק וגדל מתקיים בו "כל הגדול מחברו יצור גדול הימנו". והיצר הרע בא מתוך גדולות ובלבול, ולכן צריכים להיות גדולים יותר ושומרים עוד יותר.